

LIBOR PAVERA

ARNE NOVÁK A POČÁTKY ČESKÉ BAROKISTIKY

Když jsem letos o prázdninách cestoval do Starých Hradů u Jičína, kde je uložena rozsáhlá literární pozůstalost Terézy a Arna Novákových, matky spisovatelky a syna všestranně orientovaného literárního vědce, doufal jsem tam někde v koutku duše, že ve fondu se mně podaří najít nějakou dosud nepublikovanou, badatelské obci zcela neznámou a především převratnou Novákovu přednášku nebo studii o baroku. Nic takového se pochopitelně nekonalo, sen zůstal snem, ale přesto studium archivního fondu nebylo bezcenné. Prakticky jsem si při něm totiž ověřil hypotézu, s níž jsem do Starých Hradů odjížděl: je to Arne Novák, koho u nás musíme právem považovat za zakladatelskou postavu české barokistiky, protože ještě daleko dříve než ve třicátých letech, před Vašicou, Kalistou i Bitnarem, se znalostí zejména západoevropských literatur, dokázal rozpoznat specifčnost a uměleckou hodnotu barokních literárních děl, která po celé 19. století bývala považována za prototyp „šerednosti“ a „pokřivenosti“.

Barokistické práce Arna Nováka – podobně jako barokistické studie a články Šaldovy – zůstávají tak trochu ve stínu pozornosti a mimo zájem současného barokistického zkoumání. Nabízí se přirozeně otázka, čím je to způsobeno. Mám za to, že k tomu daly podnět nejméně dvě skutečnosti. Jednak to, že z díla obou kritiků se v posledních letech vydávaly studie orientované na jiné oblasti historie české literatury, nikoliv články o baroku „domácím i cizím“, které stojí poněkud in margine stěžejního díla jak Šaldova, tak i Novákova; a za druhé pak to, že současné barokistice konvenují spíše heuristické a ediční projekty než práce ryze interpretační a komparativní. A jak známo, Novák i Šalda patřili ke druhé badatelské skupině: neprobírali se v archívech a knihovnách tučnými folianty barokních kázání a kancionálů, ani barokními rukopisy jako později jejich mladší kolegové Josef Vašica nebo Zdeněk Kalista. Novák i Šalda teprve na základě jejich výsledků zapojovali literární osobnosti, jevy, kategorie nebo instituce do širšího paradigmatu. Řečené skutečnosti by však nikterak neměly zmenšovat význam Šaldových ani Novákových studií o baroku a nadále tak zastírat přínos obou v poznávání tohoto důležitého vývojového článku české literatury. Novák ani Šalda neobjevili sice žádnou barokní literární památku, nestali se ani vydavateli barokní literatury, nebyli ani jejími permanentními a konsekventními vykladači,

ale přesto svou nespornou autoritou, jaké se těšili v bohatě diferencovaném kulturním životě mezi dvěma válkami, především napomohli proměnit obecné povědomí o barokní literární kultuře naší domáčí, ale i o cizí, zvláště západoevropské. A to jistě není význam zanedbatelný.

Vztah Šaldův k literární kultuře baroka se během celé jeho tvůrčí dráhy dosti dramaticky vyvíjel od stadia zavržení baroka, např. v knize *Moderní literatura česká* (1909), až po jistou adoraci jeho uměleckých hodnot, zejména potom v eseji *O literárním baroku cizím i domácím* (rozsáhlá studie vycházela v *Šaldově zápisníku* 1935 – 1936). Vývoj Novákova poměru k barokní kultuře lze považovat za analogický k Šaldovu. Avšak jeden podstatný rozdíl lze přece jen nalézt: Novák psal sice ve svých člancích i obecnějších přehledech, jakým byl kupříkladu jeho spis *České písemnictví z ptací perspektivy* (1920), vydávaný v překladech rovněž v zahraničí, že české baroko nedalo naší literatuře žádné výrazné autory (snad s výjimkou Komenského a Balbína), ale jeho vztah k baroku se jeví v docela odlišném světle, sáhne-li po jeho osobní korespondenci: tam je plný vstřícného porozumění k umění této epochy. V rovině korespondence se tedy Novákův vztah k baroku jeví jako konzistentně kladný od počátku jeho badatelské dráhy.

S literaturou 17. a 18. století, zvláště německou, se mladý Arne Novák začal seznamovat již za svých berlínských studií. Kdykoliv mu v Berlíně zbývalo jen trochu volného času, věnoval se v knihovnách zcela nad rámec běžných studijních povinností právě poznávání literárního odkazu uvedeného období. Tato literatura, jak o tom mladý Arne píše v bohatě dochované korespondenci své matce Teréze Novákové z doby berlínského pobytu, byla pro něj únikovým tématem (v pozitivním smyslu), ba přímo možností, jak se odtrhnout od každodennosti (jsou to pro něj vzácné chvíle „oddychu a odpočinku“, píše explicitě v jednom z dopisů matce v roce 1901).¹ Uvážíme-li, že Novák nachází vstřícný vztah a porozumění k baroku již na samém počátku století, kdy se v literární vědě ještě vůbec nemluví o baroku a barokním stylu, snad toliko o „zvláštním stylu 17. a 18. století“, potom Novák nepochybně patří k prvním českým učencům, pro něž literární kultura 17. a 18. století není zavrženíhodná terra incognita, ale terén, který má smysl objevovat a studiem poznávat. Děje se tak daleko před zakladatelskými pracemi Herberta Cysarze, Karla Viětora a jiných německých učenců barokistů, kteří se jednotlivými kategoriemi barokního literárního života zabývali podrobněji ve dvacátých letech.²

Jakkoliv Novákova korespondence vypovídá o pisatelově snaze poznávat barokní kulturu, je překvapivé, že až do počátku, resp. do poloviny desátých let Novák o baroku veřejně nepsal. Přesto musíme předpokládat, že se s touto epo-

¹ Literární archiv PNP, depozitář Staré Hrady, fond *Arne Novák – Teréza Nováková*, korespondence.

² Tuto počáteční etapu výzkumu baroka inteligentně shrnuje edice Richarda Alewyny *Deutsche Barockforschung* (1966). Zde otištěny zakladatelské práce H. Cysarze, K. Viětora, W.-E. Peuckerta, J. Nadlera, F. Gundolfa, E. Trunze, G. Müllera, A. Hirsche aj.

chou snažil vyrovnávat. Jak jinak bychom potom mohli vysvětlit jeho vyzrálé studie a články s barokistickou tematikou. Vedle jeho vlastní píle a houževnatosti, zděděné z rodových dispozic, které ho až chiméricky poháněly za poznáváním všech dostupných literárních hájemství, to bylo především magické město Praha a její barokiana, která Nováka přiměla k úvahám o baroku v celém spektru uměleckých oborů (od malířství a architektury až po hudbu a literaturu). Genius loci barokní Prahy, zvláště malostranské části, přímo poseté barokními památkami, stál u zrodu půvabné esejistické knihy *Praha barokní*. Poprvé vyšla v roce 1915, ale nešlo o text zcela původní. Myšlenka napsat esejistické pojednání o „barokní duši“ Prahy se zrodila už o pět let dříve v souvislosti s chystaným albem 25 leptů T. F. Šimona, které péčí Štencova grafického kabinetu vyšlo v roce 1911. Poznání barokní Prahy podle slov Novákových nebylo mu pouze problémem odborným, problémem z historie výtvarného umění, „nýbrž spíše naléhavou kapitolou z kulturní psychologie“, konstatuje Novák (Novák 1915/1921:41).

Při koncipování úvah o barokní Praze Novák nemusel stavět zcela na „zelené louce“. Vedle dosud vydaných svazků *Uměleckých pokladů Čech* z let 1912 a 1914 (věnovaných baroknímu výtvarnému umění) a Pekařovy převratné a podnětné studie o Kostí (první díl vyšel v roce 1910) se Novák obracel především k odborné literatuře cizojazyčné, zvláště k pracím Wölfflinovým (*Renaissance und Barock*, 1888). Wölfflinovy názory však přijímal dosti kriticky, např. odmítal názor, že mezi barokem a předcházející renesancí existují pouze rozdíly. Novák naopak mezi oběma epochami viděl četné spojnice, podobně jako je později správně viděl Šalda ve svém eseji, i jiní badatelé.³

Naskýtá se otázka, co mohl Novák primárně znát z české barokní literatury? Asi toho nebylo mnoho, vzhledem k počtu edic z barokního materiálu na počátku století. Jistě mezi spisy, které Novák studoval, byl zastoupen Komenský, jehož odkazu se věnoval ve speciálních studiích, nepochybně poznal také část díla Balbínova. Ale ostatní literární texty zůstávaly v desátých letech bez moderních přetisků. Ty se začaly objevovat teprve ve dvacátých a zejména potom ve třicátých letech (Josef Vašica zpřístupnil ve výběru tvorbu Bridelovu, Bilovského, Nitsche a jiných kazatelů, Zdeněk Kalista tvorbu legendistickou atd.) a teprve na základě jejich poznání doplňoval Novák partie o barokní slovesnosti ve své olbřímí syntéze – *Přehledných dějinách*.

Jak Novák přiznal v závěrečné poznámce k *Praze barokní*, inspirovat se při práci nechal rovněž materiálem z prvního svazku druhého dílu Vlčkových *Dějin české literatury* (z roku 1898), ačkoliv jinak se s metodou Vlčkovy práce i s jeho hodnocením starší literatury rozcházel. Jiným zdrojem jeho úvah o kulturním životě baroka bylo románové zpracování této epochy v Jiráskově *Temnu* (1915), které vyšlo zároveň s *Prahou barokní*. Jak s dějinnou koncepcí Jaroslava Vlčka, tak s beletristickým zpracováním barokní doby u Aloise Jiráska nenacházel Novák souznění. Jeho konceptuální schéma popisovaného údobí se odlišovalo, nicméně na Vlčkovi oceňoval alespoň bohatství materiálu, jaké ve svých *Dějinách* snesl.

³ V této souvislosti srov. studie Eduarda Petřů o Balbínovi a tzv. barokním humanismu v jeho knize *Vzdálené hlasy* (Petřů 1996).

Na Novákův vstřícný postoj k baroknímu období měly ovšem vliv největší především práce historika Josefa Pekaře. Téměř každou recenzoval, souhlasil také s Pekařovým pojetím českých dějin. Pekařova autorita vzrostla v Novákových očích ještě více tehdy, když Pekař několikrát vystoupil v dosud neskončené mezigenerační diskusi „o smyslu českých dějin“, v níž proti konceptu Masarykovu a jeho stoupenců postavil svůj vlastní model, v němž je – mimo jiné – do běhu českých dějin funkčně zapojeno baroko.⁴ Novák považoval Pekaře za tak velkou postavu a autoritu, jakou byl Palacký pro vědu a společnost 19. století. Nelze se pak divit, píše-li Novák 24. 1. 1937 v Pekařově nekrologu v *Lidových novinách*: „Odešel učení Karlova pravý mistr věd a umění, odešel českému národu strážce jeho práv a vyznaváč jeho pravdy a slávy, odešel velký a věrný syn české země.“ (Novák 1937a)

Barokní duše Prahy se podle Nováka zrodila z „tragických rozporů“. To je základní teze jeho práce, v níž se skrývá rovněž hodně fermentu jeho vlastní doby. Novák sám se stylizuje do postavy poutníka, typicky barokní postavy, který prochází Prahou. Novák nezapře ani své impresionistické sklony, neboť poutník prochází barokní Prahou v různých ročních obdobích, která dotvářejí atmosféru modelovaného světa. Svou procházku začíná na nádvoří Klementina, od středu jezuitské barokní kultury, básnickými slovy přitom navozuje zjitřenou náladu, která čtenáře znepokojuje stejně jako poutníkovy úvahy o materiální nicotě a přechodné ubohosti bytí. Od Křižovnického náměstí se poutník vydává přes Karlův kamenný most na Malou Stranu, na mostě sleduje zobrazené světce i jejich gesta, promlouvá o postavách umělců (Matyáš Braun, Ferdinand Brokoff, Kilián Dienzenhofer, Petr Canisius, Jiří Plachý, Antonín Koniáš aj.), ale i o významných představitelích společenského života 17. a 18. století spjatých s barokní Prahou (Rudolf II., „frýdlantský vévoda“ Albrecht z Valdštejna aj.).

Ačkoliv jeho slova o barokních artefaktech jsou plná obdivu, při hodnocení východisek barokního pojetí světa se Novák přece jen neubrání kritice italské a španělské katolicky profilované šlechty, která podle jeho soudu byla zodpovědná u nás i ve zbytku Evropy za náboženské půtky přerůstající v třicetiletou válku a jiné evropské konflikty té doby. Zůstává tak věrným synem své matky Terézy, zobrazující v beletristických pracích náboženské myslitele a snílky, kteří své bytí řešili jako otázku mravní, nikoliv konfesijní (Novák 1915/1921: 12). Dokonce jde v této otázce dále, neboť baroko nezná Novák pouze ve variantě katolické, ale rovněž protestantské. Tento moment konfesijní dvojakosti baroka zesiluje v jeho pracích ještě daleko více v letech třicátých, příznačných objevováním právě a pouze katolického baroka. Například v recenzi Černého *Eseje o baroku* uveřejněné v *Lidových novinách* z 25. 7. 1937 oceňuje jak autorovo pojetí baroka jako svébytného stylu se svým vlastním nábožensko-filozofickým východiskem, tak zejména skutečnost, že u Černého nesplývá baroko výlučně s katolictvím a potridentskou rekatolizací, ale že Černý citlivě uvažuje o velmi výrazném proudu baroka protestantského (v literatuře anglické, německé, francouzské, ale i naší české).

⁴ Mezigenerační diskusi „o smysl českých dějin“ shrnuje naposledy kniha *Spor o smysl českých dějin 1895 – 1938*, kterou uspořádal Miloš Havelka (Havelka 1995).

Novák v *Praze barokní* velice precizně vymezuje hlavní rysy barokního umění. Charakterizuje na příkladech architektonických a výtvarných artefaktů barokní Prahy prolínání profánních a sakrálních motivů, příznačné rovněž pro barokní literární kulturu. Všimá si charakteristické nepravidelnosti, senzitivnosti a antitetičnosti, k níž vytvářela předpoklady doba, v níž barokní člověk žil. Tyto jevy se výrazně projevily jako fundamentální rysy a umělecké prostředky rovněž v umělecké sféře té doby. („Člověk barokní žil prudkým a složitým životem smyslovým, ale tajil jej rád za náboženskou maskou.“ Novák 1915/1921: 34.)

S nadsázkou řečeno: Novákova *Praha barokní* tak představuje docela subtilní, zhuštěnou „encyklopedii baroka“. Tuto úlohu později přejaly na sebe právem Vašicovo *České literární baroko* (1938) a Kalistovy knihy *České baroko* (1941) a *Barokní gotika a její žďárské ohnisko* (1970). Apoteóza, jakou Novák vzdal Praze ve svém eseji, byla však jen jednou z řady. Obdivně hleděl rovněž na gotickou část Prahy, ale i na její „tváře“ jiné (románskou, empirovou), stejně jako v literatuře jednou dával přednost barokně zjištěným literárním textům a jindy byl ohromen klasicistně přesným tvaroslovím.

Z toho vyplývá i důležitý poznatek o metodologii jeho práce: Novák odmítá výklady přímočaré – a usiluje naopak vše nahlédnout z nabízejících se stran a úhlů. „Chybil by,“ píše, „kdo by povahu, osud i smysl městského celku vykládal příliš přímočaře: nejvlastnější tajemství Prahy by uniklo jeho pohodlné a zjednodušující pozornosti. Oč moudřejší jest v kultu soustředěném a pokorném odevzdávati se samotářským rozhovorům s těmi různými genii loci, kteří panují nad Prahou!“ (Novák 1915/1921: 2)

První vydání *Prahy barokní* se u kritiky setkalo pouze s vlažným přijetím. Nepodepsaný kritik v *Akademii* (roč. 20, 6. 3. 1916) oceňuje Novákovo novátorství v širokém pojmání baroka (myslí na interdisciplinaritu, s níž se Novák ujal pojednání o barokní Praze) i autorův styl, připodobňující se stylu pojednávaného tématu. V konci jde podle kritika o „rozkošný esej literáta, jenž se celou duší potápí do kouzelné krásy Prahy, na věky zakleté do barokních pražských chrámů a fasád barokních paláců“. Temperament a vervu, s jakou Novák pojednává barokní Prahu, ocenil rovněž K. B. Nosl ve večerních *Národních listech* (12. 3. 1916); podle něj Novák dovede svou spisbou čtenáře vzrušit i unést. V obdobném duchu píše rovněž Vojtěch Martínek v *Ostravském deníku* (9. 4. 1916).

Lze tedy říci, že výraznější zájem kritiky nevzbudilo ani tak první vydání *Prahy barokní*, jako její další dvě česká vydání v letech 1921 a 1938 (včetně vydání cizojazyčných – francouzské 1920 a 1938, německé 1922, švédské 1931, anglické 1938; srov. *Soupis vědecké a kritické činnosti Arne Nováka*, 1940). Zejména reflexe třetího českého vydání *Prahy barokní* byla přímo pompézní. Jistě k tomu přispěla atmosféra vrcholícího zájmu o české baroko a rok 1938 pak přímo jako „rok českého baroka“, kdy se konala ve Valdštejském paláci rozsáhlá výstava, probíhající pod patronací prezidenta republiky Edvarda Beneše. O Novákově knize v prestižních denících v superlativech psali Václav Černý, Pavel Eisner, František Kovárna (vše 1938) a jiní význační znalci barokní problematiky (srov. Černý 1938, Eisner 1938, Kovárna 1938).

Bez zmínky by nemělo zůstat ani stanovisko samého Nováka, které v pozdějších letech zaujal ke své knize a ke svým starším úvahám komeniologickým. Jednak stojí za připomenutí, že Novák v dalších vydáních text knihy *Praha barokní* neměnil. Ačkoliv věda vždy o značný kus pokročila v poznávání baroka – hudebního, výtvarného, slovesného atd. –, Novák nadále ponechává znění prvního vydání a tímto gestem v podstatě jako by pokaždé dává najevo vnitřní souznění s tím, co o baroku napsal před léty. Jak velké toto souznění bylo, to Novák vyjádřil v již citované recenzi Černého *Eseje o baroku v Lidových novinách*. V jednom z posledních odstavců zmíněného článku přímo udivuje jeho zcela osobní tón. Píše tam totiž o svém vkladu české barokistice, zvláště knihou *Praha barokní*, o tom, jak při hodnocení současné literatury přihlížel k baroku (podobně jako Šalda), o tom, že barokem se zabýval také v dobách, kdy Šalda chtěl snížit jeho vkus i sloh a mluvil o něm jako o „barokním kritikovi“. „Prožíval jsem baroko“, píše Novák, „(...) jako kus osudu ve válečné době za těžké osobní bolesti a za zjištěných národních úzkostí: intenzivní prožitek byl u mě při přijímání a výkladu baroka čímsi základnějším než literárně vědecká móda. Osobuji si právo, aby nebylo zcela zapomínáno pro literární zjevy z r. 1935 [na mysli má svůj bilanční článek o barokistice v *Naší vědě*] a 1936 na mé počiny z let 1915 a 1916“ (Novák 1937b). To není projev narcisismu, ale gesto hodné tak výrazné osobnosti, jakou byl Arne Novák.

V úvodu referátu byl připomenut vztah Novákův a Šaldův, vztah nesmírně komplikovaný, tu plný porozumění a přátelství, tu zase zášti,⁵ a především odlišný poměr obou kritiků k barokní kultuře. Zvláště u Šaldy byl tento poměr nevyrovnaný a po léta jen pozvolna, po krůčcích krystalizoval do podoby, vyjádřené až v závěru jeho života v cenné studii *O literárním baroku cizím i domácím*. Patří se proto v této souvislosti uvést, že po Šaldově skonu napsal Novák článek do *Lidových novin*, v němž Šaldův význam hodnotil vedle významu Pekařova (zemřel o rok dříve než Šalda) velice vysoko. Už sám fakt, že Novák porovnává Šaldu s Pekařem, jehož si hluboce vážil lidsky i vědecky, svědčí o úctě, jakou Novák i přes všechny animozity osobní i názorové choval také k celému dílu Šaldovu. V *Lidových novinách* (11. 5. 1937) píše, že Šaldovi dlouho scházela vývojová logika – dobová, skupinová, národní souvislost, kterou Novák ve svém literárněhistorickém díle přímo ctil, ale podle Nováka i tuto slabinu dokázal Šalda v závěru života překonat – především důsledným uplatňováním historismu (ve statích ze *Zápisníku*) a potom zvýšeným zájmem o baroko a jeho předchůdce i pokračovatele.

Procházíme-li zažloutlými listy *Lidových novin* a čteme-li Novákovy recenze, medailony, nekrology, glosy, fejetony, entrefilletey a jiné útvary, jimiž do tohoto deníku téměř každodenně v meziválečném dvacetiletí přispíval, podivujeme se šíři jeho zájmů i úctyhodnému vědění, které do článků uložil a které zřejmě imponovalo také vedení deníku a jeho kolegům novinářům (Karel Čapek, Edvard Valenta, Bedřich Golombek, Eduard Bass, Karel Poláček aj.). Udivuje nás, že

⁵ Korespondence Šaldova Novákovi je uložena v LA PNP, Staré Hrady u Jičína, fond *Arne Novák – Teréza Nováková* (inventář fondu zpracoval Karol Bílek).

značný prostor vždy věnoval baroku a jeho kultuře u nás. Jak jeho články a recenze o baroku dokládají, dokázal jít proti obecnému přesvědčení, že baroko bylo dobou úpadku, „šerednosti“ a „protipřirozenosti“ – a naproti tomu každodenní neúnavnou kritickou prací a polemikami dokazoval opak, zdůrazňoval nutnost dalšího poznávání této epochy a její střízlivé hodnocení v kontextu vývoje celé české literatury i literatur sousedních. Je to veliká deviza Novákova literárněvědného odkazu, kterou se sympatiemi přijímáme dnes, kdy v návaznosti na předchozí badatelské výsledky dále usilujeme precizovat obraz kultury 17. a 18. století a kdy se snažíme tato dvě staletí zapojit do vývojového proudu starší české a evropské literatury. Kde jinde než na konferenci věnované životu a dílu Arna Nováka má zaznít, že právě on stál na počátku této komplikované cesty!

PRAMENY

Literární archiv Památníku národního písemnictví, depozitář Staré Hrady, fond *Arne Novák – Teréza Nováková*, korespondence (inventář fondu zpracoval Karol Bílek)

LITERATURA

- ALEWYN, Richard
1966 *Deutsche Barokforschung*. Ed. Richard Alewyn (Köln – Berlin: Kiepenheuer&Witsch)
- BURIÁNEK, František
1952 *Protí buržoazní literární „vědě“ Arne Nováka* (Praha: Osvěta)
- ČERNÝ, Václav
1938 Podnětná kniha o pražském baroku, *Lidové noviny* 46, 10. 7.
- EISNER, Pavel
1938 Prag Barock und anders, *Prager Presse* 17. 4.
- HAVELKA, Miloš
1995 *Spor o smysl českých dějin*. Ed. Miloš Havelka (Praha: Torst)
- HEIDENREICH, Julius
1940 *Arne Novák*, Cesta k osobnosti (Praha: Fr. Borový)
- KOVÁRNA, František
1938 Meditace o baroku, *Literární noviny* 13, 20. 9.
- NOVÁK, Arne
1915/1921 *Praha barokní*, 2. vyd. (Praha: Spolek výtvarných umělců Mánes)
1920/1929 *České písemnictví z ptací perspektivy*, 2. vyd. (Praha: Aventinum)
1937a Josef Pekař, *Lidové noviny* 45, 24.1.
1937b Problémy barokního básnictví, *Lidové noviny* 45 25. 7. 1937
- NOVÁK, Bořivoj – ANTOŠOVÁ, Pavla – ČUPROVÁ, Ludmila – HAVRÁNKOVÁ, Zdeňka – LIŠKOVÁ, Věra – MACH, Oldřich
1940 *Soupis vědecké a kritické činnosti Arne Nováka* (Praha: Pražský lingvistický kroužek)
- PETRŮ, Eduard
1996 *Vzdálené hlasy. Studie o starší české literatuře* (Olomouc: Votobia)
- PRAŽÁK, Albert
1940 *Arne Novák* (Praha: Václav Petr)

ARNE NOVÁK AND THE BEGINNINGS OF CZECH BAROQUE STUDIES

Czech Baroque literature was not a theme to which Arne Novák – likewise F. X. Šalda – paid systematic attention. However, we can consider this literary historian and critic as one of the first Czech scholars who promoted Baroque studies. As early as 1915 he published the book *Praha barokní (Prague Baroque)*, which later appeared in French, German, Swedish, and in English as well. It is a concise guide, in which the author traces the „Baroque soul“ of the Czech capital and analyzes its artefacts, which he loved so much. He also appreciates some Baroque writers (Koniáš, Bilovský, Komenský and others). Apart from this pioneer book, we find favourable comments on Baroque in his letters, written during his studies in Berlin, to his mother Teréza Nováková. Novák's appreciative texts appeared even before German scholars published their fundamental works on Baroque.